

บทคัดย่อ

การวิจัยประมวลองค์ความรู้ด้านการวิจัยสหกิจศึกษามีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานภาพขององค์ความรู้ด้านสหกิจศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ 2) ศึกษาพัฒนาการขององค์ความรู้ด้านสหกิจศึกษา ทั้งในประเทศและต่างประเทศ และ 3) ศึกษาทิศทางและแนวโน้มของการวิจัยด้านสหกิจศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์บทคัดย่อรายงานการวิจัยและวิทยานิพนธ์ด้านสหกิจศึกษาจากต่างประเทศและประเทศไทย จำนวนทั้งสิ้น 146 เรื่อง และการสัมภาษณ์ผู้บริหาร คณาจารย์ และผู้ปฏิบัติงานด้านสหกิจศึกษาในสถานศึกษา รวมทั้งผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานด้านสหกิจศึกษาในสถานประกอบการในประเทศไทย จำนวน 19 คน ตลอดจนจัดวิทยานิพนธ์ จำนวน 1 ครั้ง โดยดำเนินการวิจัยระหว่างเดือน พฤษภาคม – กันยายน พ.ศ. 2556

ผลการวิจัยพบว่า การวิจัยด้านสหกิจศึกษามีมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2490 ในประเทศสหรัฐอเมริกา จากนั้นไม่พบงานวิจัยในระยะเวลา 22 ปี ต่อมาปี พ.ศ. 2513 เริ่มมีการศึกษาวิจัยอีกครั้ง สำหรับประเทศไทยได้เริ่มมีการเผยแพร่งานวิจัยชิ้นแรกในปี พ.ศ. 2542 และมีการศึกษาวิจัยหลังจากนั้นจนถึงปัจจุบัน โดยผลงานวิจัยด้านสหกิจศึกษาในประเทศไทย มีจำนวนทั้งหมด 43 เรื่อง และงานวิจัยในต่างประเทศ จำนวน 103 เรื่อง โดยในปี พ.ศ. 2552 เป็นปีที่มีผลงานวิจัยด้านสหกิจศึกษาออกมาเผยแพร่มากที่สุด จำนวน 14 เรื่อง เป็นผลงานจากประเทศไทย จำนวน 11 เรื่อง และต่างประเทศ จำนวน 3 เรื่อง

ประเด็นที่มีการศึกษามากที่สุด ได้แก่ ประเด็นด้านประสิทธิผลในการดำเนินงานสหกิจศึกษา มีจำนวน 55 เรื่อง รองลงมา คือ ประเด็นด้านการบริหารจัดการ มีจำนวน 35 เรื่อง ประเด็นด้านทัศนคติและการรับรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานสหกิจศึกษา มีจำนวน 30 เรื่อง และประเด็นด้านการเตรียมความพร้อมของนักศึกษา การสร้างความร่วมมือในการจัดสหกิจศึกษา และเครื่องมือและเทคโนโลยีสารสนเทศจำนวน 24 เรื่อง ส่วนประเด็นที่มีการศึกษาน้อยที่สุด คือ ประเด็นด้านพัฒนาการของสหกิจศึกษา ซึ่งมีผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2 เรื่อง การวิจัยส่วนใหญ่ใช้วิธีการวิจัยเชิงปริมาณมากที่สุด มีจำนวน 84 เรื่อง การวิจัยเชิงคุณภาพ จำนวน 33 เรื่อง และการวิจัยแบบผสมผสาน จำนวน 16 เรื่องตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีบทคัดย่องานวิจัยที่ไม่ได้ระบุวิธีวิจัย จำนวน 13 เรื่อง จากการสัมภาษณ์บุคลากรด้านสหกิจศึกษาในประเทศไทย พบว่า ผู้ให้สัมภาษณ์เสนอหัวข้อวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสหกิจศึกษาที่สำคัญ เช่น “การเปรียบเทียบศักยภาพของบัณฑิตที่ปฏิบัติสหกิจศึกษา กับบัณฑิตที่ไม่ได้ปฏิบัติสหกิจศึกษา” และ “ความเป็นไปได้ในการจัดสหกิจศึกษามากกว่า 4 เดือน และมากกว่า 1 ครั้ง ในประเทศไทย” เป็นต้น

ทิศทางการวิจัยด้านสหกิจศึกษาในอนาคตประกอบด้วย 1) การวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศ เช่น “แนวทางการสร้างพันธกิจสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการ” และ “การเพิ่มมูลค่าให้สถานประกอบการจากการปฏิบัติงานสหกิจศึกษา” เป็นต้น 2) การวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตร เช่น “การดำเนินงานสหกิจศึกษาที่มีผลต่อการปรับปรุงหลักสูตรและการเรียนการสอน” และ “การพัฒนาหลักสูตรการเตรียมความพร้อมสำหรับนักศึกษาสหกิจศึกษานานาชาติ” เป็นต้น 3) การวิจัยในบริบทอาเซียน เช่น “รูปแบบและวิธีการในการจัดสหกิจศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาในอาเซียน” และ “การเทียบระดับการจัดสหกิจศึกษาในประเทศสมาชิกอาเซียน” เป็นต้น และ 4) การวิจัยเพื่อการดำเนินงานสหกิจศึกษา เช่น “วัฒนธรรมองค์กรในสถานประกอบการที่ช่วยเสริมการดำเนินงานสหกิจศึกษา” และ “วิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานสหกิจศึกษาของนักศึกษาสหกิจศึกษา” เป็นต้น

Abstract

This research on body of knowledge of cooperative education aims at 1) investigating the state-of-the-art knowledge of cooperative education available locally and internationally, 2) examining the development of cooperative education body of knowledge in Thailand and around the world, and 3) identifying the directions and trends in cooperative education research. This piece of qualitative research involves analyses of 146 abstracts from dissertations and research articles on cooperative education, interviews with 19 administrators, lecturers, and cooperative education personnel both in higher education institutions and in workplaces, as well as a public academic review, all of which took place between May and September 2013.

The findings indicate that research on cooperative education started as early as 1947 in the United States of America before a quiet period of 22 years until 1970 when such research resurfaced. In Thailand, the first research was disseminated in 1999 and more research has followed since. Up until now, there have been 43 research studies on cooperative education in Thailand, and 103 from abroad. The year 2009 was found to be the most productive year for cooperative education research, producing 14 pieces of research, 11 of which are from Thailand.

The most researched topics include the effectiveness of the cooperative education programmes (55 studies), the management and administration of the programmes (35 studies), the attitudes towards and perceptions of the programmes (30 studies), and the cooperative education student preparations, network creation, and facilities and information technology (24 studies).

The least researched topic is the development of cooperative education (2 studies). Most of the research studies are quantitative by nature, totaling 84 pieces. Thirty three studies are of qualitative types, and 16 were conducted using the mixed methods.

Among the abstracts under analysis, 4 were presented without identification of the research methods employed. The interviews with cooperative education personnel in Thailand pointed out several significant research topics related to cooperative education including comparative studies between potentials of cooperative education students and those of non-cooperative education ones and feasibility studies of the cooperative education placement for more than 4 months and more than once in Thailand.

The future trends in cooperative education research include 1) research for the development of the country such as means to foster engagement between higher education institutions and workplaces and an increase of value to the workplaces through cooperative

education, 2) research for the development of curriculum such as provision of cooperative education that affects the improvement of curriculum, teaching, and learning, and development of preparation programmes for international cooperative students, 3) research in the ASEAN context such as formats and methods of cooperative education provision in higher education institutions and benchmarking of cooperative education provision in ASEAN nations, and 4) research for the operation of cooperative education such as workplace's corporate cultures that compliment cooperative education and evaluation of cooperative education student's-performance.

